

האם יש חיוב ערלה בצמח הגת הנאכלת?

ד"ר מרדכי שומרון

צמח הגת הנאכלת (קת נאכלת, *Catha edulis*) גדל בגן המצוות בחלקת השיחים והעצים. אזור תפוצתו הטבעית הוא אתיופיה, תימן ועומאן. גידול גת הוא גידול חקלאי מוכר. בישראל הצמח מוכר בשם 'גת' ובהיגוי התימני 'קת'. שיח הגת הוא ירוק-עד ומגיע לגובה של 3 מטרים. עלי הגת הצעירים מכילים חומרים פעילים: קאתין (*Cathine*) וקאתינון, הנחשבים לסמים פסיכואקטיביים בדרגה בינונית-קלה. לעיסת העלים במשך שעות עשויה לגרום לתחושת עליזות, עירנות מוגברת ושביעות רצון. לעיסת גת מדי פעם אינה נחשבת להתמכרות והשפעתה קלה. בנוסף לחומרים אלו הגת מכילה יותר ברזל, ויטמין סי, סידן ובטא קרוטן בהשוואה אפילו לירקות עלים. צמח הגת נקרא 'גת נאכלת' אך למעשה השימוש בצמח נעשה על ידי לעיסת העלים ופליטתם מהפה, ללא בליעתם. בשל נוכחות הקאתינון בצמח הגת הוא אסור לשימוש בארה"ב, בריטניה ועוד מדינות נוספות. בישראל השימוש בגת מותר באופן טבעי בלבד, ללא תוספות, גלולות וכד'. כיום מגדלים בישראל באופן מסחרי כ-1,000 דונם גת המשווק לירקנים ולחנויות. השאלה ההלכתית: היות שמדובר בצמח רב-שנתי שעליו נלעסים בפה והמשתמש נהנה מהטעם, האם נוהגת בו ערלה?

איסור ערלה נלמד מהפסוק (ויקרא יט, כג): 'וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל'. הירושלמי (ערלה פ"א ה"א) מבאר שערלה נוהגת רק בעץ מאכל. השאלה האם לעיסת העלים ובליעת חומרי הטעם שבהם נחשבת אכילה. הרדב"ז (סי' תקסג) כתב שאין חיוב ערלה בקני סוכר, מכיוון שמשתמשים רק במוהל היוצא מהקנים, ואילו הקנה עצמו אינו נאכל, והתורה חייבה בערלה רק את הפרי שנאמר 'את פרי' והמוהל אינו נחשב פרי. וכן כתב החזון איש (דיני ערלה סעי' לט) שצמח שמשמש כתבלין שאינו נאכל, אלא משתמשים רק במוהל היוצא ממנו, פטור מערלה. לדעת הרדב"ז (סי' תצט) עץ הניטע לצורך רפואי אינו נחשב עץ מאכל.¹ ולפי נימוק זה צמח הגת פטור מערלה היות שעליו נלעסים למטרת שיפור מצב הרוח והתחושה הכללית, אך לא למאכל. ואכן הרב קאפח העיד כי קהילות תימן לא חששו לאיסור ערלה בגת.

1 ראה מאמרו של הרב יהודה עמיחי, התורה והארץ חלק ה, עמ' 129-130.